

1 de juny, divendres. 19.30
SALA ITURBI

PRIMAVERA 2018

ABONAMENT 41

Fazıl Say, piano

ORQUESTRA DE VALÈNCIA

Eiji Oue, director

AJUNTAMENT
DE VALÈNCIA

PALAU DE LA MÚSICA
I CONGRESSOS DE VALÈNCIA

UN PALAU OBERT

Programa

I

Leonard Bernstein
(1918-1990)

On the Waterfront. Suite simfònica
(aprox. 20')

*Andante (with dignity) - Presto
barbaro*

*Adagio - Allegro molto agitato -
Alla breve*

*Andante largamente - More flowing -
Lento*

*Moving forward - Largamente -
Andante come prima*

*Allegro non troppo, molto marcato -
Poco più sostenuto*

A tempo (Poco più sostenuto)

Claude Debussy
(1862-1918)

La mer (aprox. 25')

De l'aube à midi sur la mer

Jeux des vagues

Dialogue du vent et de la mer

II

Camille Saint-Saëns
(1835-1921)

**Concert per a a piano i orquestra
núm. 2 en sol menor, op. 22**

(aprox.25')

Andante sostenuto

Allegro scherzando

Presto

Leonard Bernstein
(1918-1990)

Candide. Suite per a orquestra*
(aprox 20')

You were dead, you know

Paris Waltz

Bon voyage

Drowning music / The King's barcarole

Ballad of Eldorado

I am easily assimilated

The best of all possible worlds

Make our garden grow

*Primera interpretació per l'OV

Fazıl Say, piano
ORQUESTRA DE VALÈNCIA
Eiji Oue, director

Orquestra de València. Any LXXV, concert núm. 3419

Eiji Oue

Ha dirigit les principals orquestres del món, incloses les filharmòniques de Nova York i Munic, l'Orquestra de Filadèlfia i la Simfonia de la Ràdio de Frankfurt. És director honorífic de les filharmòniques d'Osaka i de la Ràdio NDR a Hannover, on va ser director musical de la primera i director invitat principal de la segona. També va ser director titular de les orquestres de Minnesota i de la Simfònica de Barcelona, a més de director del Grand Ungla Music Festival de Wyoming.

© T. ILIJIMA

Recentment ha realitzat una gira mundial en el centenari de la Filharmònica de Tòquio, gires per Japó i Sud-amèrica amb la Filharmònica de la Ràdio NDR, una visita a La Folle Journée a Varsòvia i un cicle amb repertori nord-americà, etc. També ha dirigit les orquestres filharmòniques de Malàisia, Janáček d'Ostrava i Belgrad, les simfòniques Brasileira, Nacional de la RAI, Leipzig, de Castella i Lleó, Xangai, de Guangzhou, Siciliana, Tenerife, Jove Orquestra Simfònica Alemanya, orquestres del Teatre Colón a Buenos Aires, de la Toscana i de València. Ha gravat amb l'Orquestra de Minnesota i amb la NDR Hannover, i per a DG va gravar els concerts per a violí de Paganini i Spohr. Ha col·laborat en altres projectes amb S. Chang, N. Radulovic, F. Say, Midori, C. Tau, N. Goerner, E. Ceysson, N. Altstaedt, S. Kovacevich, D. Fra, R. Muraro i el Trio Jean Paul. És professor de direcció en l'Escola Superior de Música, Teatre i Mitjans de Comunicació de Hannover. Entre els seus guardons es troben el premi Koussevitzky de Tanglewood i el primer premi i medalla d'or Hans Harin en el concurs de direcció del Mozarteum de Salzburg, premi Praetorius de Música de l'estat de la Baixa Saxònia i l'Orde del Mèrit de la Baixa Saxònia. Va néixer a Hiroshima, on va començar a prendre classes de piano als quatre anys i, més tard, va ingressar en l'Escola de Música Toho Gakuen, on va estudiar direcció amb S. Ozawa. Este el va invitar a estudiar en el Tanglewood Music Center, on va conèixer Bernstein, qui es va convertir en el seu mentor i company, i amb el qual va compartir el podi en tres gires internacionals. En 1990 va ajudar Bernstein en la creació del Festival de Música del Pacífic a Sapporo, i va servir com a director resident per a l'orquestra del festival.

Fazil Say

Va nèixer a Ankara en 1970, va estudiar amb David Levine en l'Institut Robert Schumann de Düsseldorf, i va prosseguir la seua formació en el Conservatori de Berlín. En 1994 va guanyar el premi Young Concert Artists International Auditions de Nova York, que va donar inici a la seua carrera internacional. Des de llavors, ha tocat com a artista invitat amb les principals orquestres i directors d'Amèrica i Europa, abordant un repertori que engloba des de Bach fins a la música contemporània.

© MARCO BORGREVE

Ha sigut artista en exclusiva en la Dortmund Konzerthaus, Berlin Konzerthaus i Festival de Schleswig-Holstein, etc.

La seua discografia inclou obres de Bach, Mozart, Beethoven, Haydn, Gershwin i Stravinski, i molts dels seus CD han sigut premiats. Té un contracte en exclusiva amb el segell discogràfic Naïve, dedicat exclusivament a les seues pròpies obres. Com a músic de cambra, ha format un duo d'èxit Patricia Kopatchinskaja i actua regularment amb Sol Gabetta, el Borusan Quartet d'Istanbul i altres instrumentistes turcs. La seua passió pel jazz l'ha portat a fundar el Worldjazz Quartet.

Com a compositor, posseïx un amplíssim catàleg en què sobreixen tres simfonies, **Fenerbahçe per a cor, piano i orquestra**, **Thinking Einstein per a piano i orquestra** i l'oratori **Nazim**, a més de nombrosos concerts per a piano, flauta, clarinet, trompeta, violí o guitarra, música de cambra, cançons, peces per a piano, ballets i partitures per a teatre i cine.

Notes al programa

Leonard Bernstein va ser un artista complet i complex. El seu talent musical, polifacètic; les seues contradiccions, significatives. Referent de la cultura del seu país (nord-americà de segona generació: els seus pares eren russos) en la segona mitat del segle passat, tot el que escometia tenia repercussió. No pareix que tal cosa li desagradara, més prompte tot el contrari. Però, si hi havia alguna cosa no li satisfieia, això era el seu abast com a compositor. Va pensar que no tindria transcendència i que la seua labor quedaria sepultada per l'èxit irresistible de **West Side Story** (1957). I, si així va ser en gran manera mentre encara vivia, no pot dir-se el mateix ara, quan els camins de la música porten ja temps revisitant els pressupostos de la tonalitat que ell va practicar i va defensar, sense deixar de demostrar que també podia pescar en els camps, llavors més acadèmics, del dodecafonisme.

La seua vinculació com a director amb la Filharmònica de Nova York a partir de finals dels cinquanta va esmortir la seua carrera com a compositor. Eixa dècada als Estats Units va estar marcada pel maccarthisme. Bernstein, que mostrava almenys en aparença simpaties per l'esquerra (o per qualsevol idea que defenguera una comunitat universal lliure i ecumènica), no es va alliberar de ser investigat pel FBI (encara que la seua acusació en el Comitè d'Activitats Antiamericanes va ser dèbil i només li va ocasionar la retenció del passaport per algun temps). Per això, pot sorprendre que es prestara a escriure la música per a "On the waterfront" (La llei del silenci), la pel·lícula que Elia Kazan va rodar en 1954 com a, entre altres coses, una particular forma de justificar-se pel seu paper delator durant la caça de bruixes. Huit estatuetses de Hollywood va guanyar la cinta. Onze van ser les nominacions. La de millor música entre elles. En eixa edició l'Oscar se'l va emportar Tiomkin per "Escrito en el cielo". Així que Leonard Bernstein es va quedar sense el preat guardó per l'única obra a la fi pensada originàriament per a una pel·lícula. Atés el proverbial narcisisme del compositor, li va haver de doldre no rebre el premi (una constant, l'absència de llores en la seua tasca com a compositor, que es mantindria inalterable).

És una magnífica partitura la que Bernstein va idear per a la

pel·lícula de Kazan. Posseix pregnància melòdica i vitalitat rítmica, força dramàtica i emotivitat, i resulta enganyosament fàcil d'escoltar, almenys des del punt de vista de les no poques dificultats que planteja a l'orquestra. No obstant això, és cert que l'autor no es va adaptar bé a les exigències de l'ofici de músic per a la imatge (el seu vol creatiu potser requeria menys control) i que, probablement, excepte en determinats moments del film (les discussions amb el director respecte d'això pareix que van ser notables), posseïx el sentit funcional que una música cinematogràfica ha de tindre. De totes maneres, és indubtable que li imprimix un segell particular i recognoscible, una forma molt a l'estil de Bernstein d'entendre Nova York i el drama humà que enclou.

Saint-Saëns va ser un compositor fecund, actiu per a la música des de molt menut i fins al dia de la seua mort, gran intèrpret i improvisador, a més, de piano i d'orgue. Però també va practicar diverses disciplines com l'arqueologia, la botànica, l'astronomia, la filosofia, la poesia, el teatre... Curiosament, va ser el primer compositor famós a escriure música específica per a una pel·lícula, "L'assassinat du Duc de Guise", de Charles Pathé, film estrenat en 1904 i per al qual Saint-Saëns va compondre una suite en 1908. Entre els col·legues amb què va travar amistat es trobava Anton Rubinstein, amb qui va tocar a duo ben sovint (quins sons no extraurien tots dos junts del piano!). Encara que el rus va esperonar el francès a donar els seus primers passos empunyant la batuta, va ser el desig del primer de presentar-se com a director a París el que va propiciar que Saint-Saëns concebera el seu **Segon concert per a piano**. El va haver de fer en menys de tres setmanes: era el temps que hi havia entre el capritx de Rubinstein i la primera disponibilitat de la Sala Pleyel.

Les exigències de Saint-Saëns amb la part solista van ser tan elevades que en l'estrena ni ell mateix, que va actuar com a pianista a les ordes de Rubinstein (temps després s'invertirien els papers), va quedar satisfet amb el resultat de l'execució, i va al·legar que li havia faltat temps per a assajar. Segons la seua opinió, açò va afectar l'acollida del públic, que es va desorientar amb el que va proposar en els dos moviments

extrems i que només es va deixar seduir per l'*Allegro scherzando* central. No obstant això, dels cinc concerts per a piano de l'autor, este és el que més s'ha consolidat en el repertori. L'*Andante sostenuto* inicial queda pràcticament emmarcat per dos cadències quasi simètriques del solista. L'arrancada té el caràcter d'un preludi per a teclat bachià. Però de seguida es comprimit i es transforma en un passatge que bé podria recordar Liszt (a qui, per cert, va dedicar Saint-Saëns l'obra). Uns compassos de gran lleugeresa, amb encreuament de mans, donen pas a uns acords plens que acaben de complir amb la seua romàntica funció introductòria de transportar l'audiència a una regió allunyada de la realitat. El virtuosisme exhibit, a pesar de ser notable, és només un preludi del que vindrà després. L'orquestra, a continuació, quasi amb aire de barroca obertura francesa es fa notòria per a, tot seguit, convertir-se en un suport del piano, que s'estendrà a través d'una forma de sonata bitemàtica (el primer dels temes el va prendre Saint-Saëns del seu alumne Fauré) amb un ampli vol tècnic en la secció de desenvolupament.

Entorn de formes de sonata s'articulen també els dos moviments restants. En el que fa la funció de *Scherzo*, en un dansaire compàs de 6/8 i en una tonalitat major (els altres dos estan en sol menor), el diàleg entre solista i orquestra és més viu, i fa mostra d'un enginy quasi feèric que sol vincular-se amb Mendelsshon. I, per fi, el conclusiu *Presto* és una fulgurant tarantel·la el tema de la qual presenta un piano que no trobarà una esclatxa per al descans en tot el moviment. Així, en el segon tema, el solista elabora tot un catàleg de trinats per a emmarcar-lo. El desenvolupament precipita encara més els esdeveniments i la coda condensa els elements amb una brillantor inusitada.

S'acaben de complir cent anys de la mort de Debussy. L'editorial La Uña Rota va publicar al febrer per primera vegada en castellà una narració de l'escriptor francès Víctor Segalen, seguida d'una sèrie d'entrevistes entre el literat i el músic arplegades en apunts pel primer. L'obra de Segalen es titula "En un mundo sonoro". Es va donar a la impremta en 1907. Debussy hi va mostrar gran interès, fins a l'extrem de contem-

plar seriosament la possibilitat de la creació d'una òpera que revisitara el mite d'Orfeu segons es postulava en el relat. En este, un personatge pretén viure, tancat en una habitació preparada per a això, una experiència sensorial sonora profunda, intensa, pura i suficient, capaç d'excloure qualsevol altra percepció dels sentits. Per desgràcia, el compositor no es va sentir competent per a arribar a traslladar al paper pautat les exigències que semblant temàtica li plantejava. I això que, si hi havia algú dotat per a fer-ho, era ell. Així ho demostra, per exemple, **La mer**, partitura que amb molt d'esforç de depuració va acabar Debussy en 1905. L'experiència sonora quan s'escolta és potent, àmplia, generosa. L'anàlisi, no obstant això, resulta complex perquè desafia la lògica fins llavors imperant (i encara ara en la música de consum massiu) d'antecedent i conseqüent, de desenvolupament amb un fi donat. Debussy traça un pla sever i omnicomprensiu. El suggeriment plàstic en els títols dels tres moviments només és un indicatiu, no una guia visual, del que la música és capaç de generar en la seua expansió i recolliment espacials i tímbrics, en el seu atorgar i llevar temes i motius, en la seua complexa subtileza de ritmes que se superposen, s'incrementen, s'anul·len i s'esvaïxen. L'estrena no va estar exempta de controvèrsia. Millor acollida va tindre quan, un temps més tard, Debussy mateix, novell en la pràctica de la direcció, va pujar al podi per a fer-se'n càrrec. Precisament va traslladar a Segalen les seues impressions en una carta: *"Arribes a sentir que estàs en el nucli de la teua pròpia música... Quan tot sona com cal, et sents transformat en un instrument capaç de comprendre totes les sonoritats possibles, alliberades amb la simple ajuda d'una xicoteta vareta"*. Estes paraules poden ser enteses com un lloc comú. No obstant això, ens costa poc imaginar que Debussy se sentia com el protagonista d'*En un mundo sonoro*.

Una mostra de les contradiccions en què incorria Bernstein és que, no molt més tard que **On the Waterfront**, va escometre la peça de teatre musical (qualificada en un principi d'òpera) **Candide** (1956), basada en la impagable novel·la de Voltaire. L'obra ha patit moltes vicissituds creatives des de l'estrena (una espècie de *work in progress* tant en l'aspecte

literari com en el musical) que no podem detallar ací. Però sí que direm que la seu primera llibretista, Lillian Hellman, va ser perseguida amb més fermesa que el compositor pel senador McCarthy i que la seua versió de l'obra de Voltaire no pretenia ocultar massa les seues crítiques al sistema (amb les quals, d'alguna manera, el músic sintonitzava). El viatge de Cándid pel món "*el millor dels mons possibles*", segons la sor-neguera falca volteriana que recorre la novel·la) i per la vida és una sàtira demolidora que servix per a criticar l'optimisme de la modernitat, eixa que, paradoxalment, afona les seues arrels en la Il·lustració volteriana. No obstant això, la música de Bernstein, immediata, atractiva, càlida, eclèctica (un compromís entre la tradició europea i Broadway), potser no puga evitar l'intent de construir una esperança, de fer possiblement millor este món.

Rafael Díaz Gómez

Orquestra de València

Presidenta del Palau de la Música: Gloria Tello Company

Director del Palau de la Música: Vicent Ros Peydro

Director Titular i Artistic: Ramón Tebar

Director Associat: Yaron Traub

Director Honorari Perpetu: José Iturbi

Director Principal Invitat: Enrique García Asensio

Concertinos

Anabel García del Castillo
Enrique Palomares Chofre

Violins primers

Vladimir Katarov
Esther Vidal Martí
Solistes

Pablo Rámis Pérez
Jean-Sébastien Simonet
Ajudes de Solista

Raúl Arias López
Ana Gómez Sánchez
Vicenta Lluna Llorens
Jordi Mataix Ferrer
Gerardo Navarro Hordán
Luis Osca Pons
Manuel Segarra Martínez
Salvador Solanes Juan
Vicent Torres Ribes

Violins segons

Cassandra Didu
Juan Carlos García Carot
Solistes

Marta Bazantova
José Carlos Alborch Mahiques
Ajuda de Solista

Jenny Guerra Méndez
Pilar Mor Caballero
Carmina Morellá Giménez
Julio Pino Pozo
Antonio Ruiz Navarro

Violes

Santiago Cantó Durá
José M. León Alcocer
Solistes

Miguel A. Balaguer Doménech
Pilar Marín Peyrolón
Ajuda de Solista

Traian Ionescu
Isabel López Ribera
Pilar Parreño Villalba
Eloise Pinon Larraz
Víctor Portolés Alamá
Clotilde Villanueva Vallés

Violoncels

Iván Balaguer Zarzo
Mariano García Muñoz
Solistes

David Forés Veses
M.ª José Santapau Calvo
Ajuda de Solista

Sonia Beltrán Cubel
Carmen Cotanda Lafuente
Mª Luisa Llopis Benlloch
María Martí Aguilar
Gustavo Ariel Nardi
Rasvan Neculai Burdin

Contrabaixos

Francisco Catalá Bertomeu
Javier Sapiña García
Solistes

Jesús Romero Redondo
Ajudes de Solista

David Albelda Juan
José Juan Álvaro Corell
Julio Joaquín Hernández Montero
José Portolés Alamá
Francisco Roche Raga

Flautes

Salvador Martínez Tos
M.ª Dolores Vivó Zafra
Solistes

Anna Fazekas
Ajuda de Solista
M.ª Teresa Barona Royo
Flauti-Solista

Oboés

José Teruel Dominguez
Roberto Turlo Bernau
Solistes

Gracia Calatayud España
Ajuda de Solista

Juan Bautista Muñoz Gea
Oboé-Corn anglés Solista

Clarinets

Enrique Artiga Francés
José Vicente Herrera Romero
Solistes

Vicent Alós Aguado
Clarinet-Requinto Solista

David Martínez Doménech
Clarinet baix Solista

Fagots

Juan Enrique Sapiña Riera
Solista

Pascual Sancho Sebastián
Ajuda de Solista

Trompes

Santiago Pla Sánchez
María Rubio Navarro
Solistes

Antonio Benlloch Vázquez
Eduardo Bravo Vallés
Juan Ramón Gassó Biosca
Juan Pavía Font
Ajudes de Solista

Trompetes

Francisco J. Barberá Cebolla
Raúl Junquera Ación
Solistes

Francisco Marí Cabo
Ajuda de Solista

Trombones

Julio Ibáñez Rodilla
Ajuda de Solista

Salvador Pellicer Falcó
Trombó baix Solista

Tuba

David Llácer Sirerol
Solista

Arpa

Luisa Domingo Sanz
Solista

Timbals

Javier Eguillor Valera
Solista

Percussió

Luis Osca González
Solista

Josep Furió Tendero
Ajuda de Solista

Gerent:

José Manuel García Nestares

Subdirector de Música i Intendent de l'OV:

Manuel Muñoz

Inspectora:

Blanca Jover Peñalba

Coordinador:

Miguel Ángel Valiente Cuenca

Arxiu-Documentació:

Enrique Monfort Sánchez

Regidor:

Salvador Carbó Sisternes

Montadors:

Enrique Daud Sanchis
David Morales Gascó
Eugenio Murgui Payá